

Konrad Buczkowski

Praktyka ścigania i karania sprawców przestępstwa z art. 306a Kodeksu karnego na podstawie badań aktowych

*Practice of prosecution and punishment of perpetrators
of the offence under Article 306a of the Criminal Code
on the basis of file research*

Abstract

Introduction of the provision of Article 306a to the penal code, penalizing the behaviour consisting in the change of indications of the odometer, was the legislator's answer to a quite common practice of modifying the actual condition of the vehicle odometer in order to conceal the actual number of kilometres driven. Such modifications usually aim at falsifying either the actual wear and tear of the vehicle which is being sold or the actual working hours of a professional driver giving him an opportunity to extend them beyond the limits provided by law.

The article presents the results of the study of preparatory and judicial proceedings in the initial period of functioning of the provision of Article 306a of the Penal Code in the Polish legal system, i.e. in the period from the entry into force of the provision on 25 May 2019 to 31 December 2020 and assesses the effectiveness of the introduced type of crime in combating behaviors covered by its disposition.

Keywords: *odometer revocation, counterfeiting, motor vehicle, Article 306a of the Polish Criminal Code*

Streszczenie

Wprowadzenie do Kodeksu karnego przepisu art. 306a penalizującego zachowanie polegające na zmianie wskazań drogomierza stanowiło odpowiedź ustawodawcy na dosyć powszechną praktykę modyfikowania faktycznego stanu licznika pojazdu w celu ukrycia rzeczywistej liczby przejechanych kilometrów. Zmiany takie najczęściej mają na celu zafałszowanie albo faktycznego zużycia pojazdu, który jest przedmiotem sprzedaży, albo faktycznych godzin pracy zawodowego kierowcy, dając mu możliwość ich wydłużenia ponad limity przewidziane przepisami prawa.

Artykuł przedstawia wyniki badania postępowań przygotowawczych i sądowych w początkowym okresie funkcjonowania przepisu art. 306a k.k. w polskim systemie prawnym, tj. w okresie od wejścia w życie przepisu dnia 25.05.2019 r. do 31.12.2020 r. i dokonuje oceny skuteczności wprowadzonego typu przestępstwa w zwalczaniu zachowań objętych jego dyspozycją.

Słowa kluczowe: *cofanie drogomierza, fałszerstwo licznika, pojazd mechaniczny, art. 306a k.k.*

Dr Konrad Buczkowski jest adiunktem w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości, Polska, ORCID: 0000-0002-3083-0393, e-mail: k.buczkowski@inp.pan.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 17.01.2022 r.; data zaakceptowania do publikacji: 3.02.2022 r.

1. Wprowadzenie

Występek polegający na zmianie wskazań drogomierza samochodowego to w polskim Kodeksie karnym³ przepis stosunkowo nowy. Pracę nad jego wprowadzeniem rozpoczęto w połowie 2018 r., gdy opracowano pierwszą wersję projektu zmiany ustawy Prawo o ruchu drogowym⁴ oraz ustawy – Kodeks karny⁵.

W uzasadnieniu tego projektu wskazano, że „Zjawisko nieuprawnionej ingerencji we wskazania przebiegu licznika pojazdu (drogomierza) przybrało w ostatnich latach skalę nieakceptowalną społecznie”⁶. Zgodnie z zamierzeniami projektodawców celem nowego przepisu miało być ograniczenie sytuacji, w których zbywca pojazdu osiąga nieuprawnioną korzyść majątkową w wyniku wprowadzenia kupującego w błąd co do faktycznego stanu technicznego sprzedawanego pojazdu⁷.

W ówczesnym stanie prawnym zachowanie polegające na cofnięciu stanu licznika samochodu mające na celu doprowadzenie nabywcy pojazdu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez jego wprowadzenie w błąd co do faktycznego stanu technicznego takiego pojazdu i osiągnięcia w ten sposób przez zbywcę korzyści majątkowej mogło co najwyżej zostać w tym konkretnym przypadku uznane za przestępstwo oszustwa z art. 286 § 1 k.k. W praktyce jednak stosowanie konstrukcji oszustwa przy tego rodzaju zachowaniach rodziło szereg trudności związanych z ustaleniem osoby, która faktycznie dokonała cofnięcia wskazań drogomierza (szczególnie w przypadku, gdy samochód był przedmiotem kilkukrotnych transakcji kupna-sprzedaży), oraz wypełnieniem pozostałych znamion tego przestępstwa⁸.

³ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 2345 ze zm.) – dalej k.k.

⁴ Ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 450 ze zm.).

⁵ Druk sejmowy nr 2878, Sejm VIII Kadencji.

⁶ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy – Kodeks karny, druk sejmowy nr 2878, Sejm VIII Kadencji.

⁷ Takim kryterium dla kupującego jest m.in. przebieg pojazdu, który wskazuje na stopień zużycia samochodu. Jak zauważa Radosław Krajewski: „pozwala on bowiem na oszacowanie spodziewanych wydatków związanych z wymianą części eksploatacyjnych, jak też na założenie okresu dalszego jego użytkowania (...). Ponadto wpływa on na bezpieczeństwo jazdy takim pojazdem, jak również na jego parametry ekologiczne, ale też ma znaczenie dla gwarancji pojazdu uzależnionej często także właśnie od przebiegu”. R. Krajewski, *Przestępstwo fałszowania licznika samochodowego*, „Prawo w Działaniu” 2021/45, s. 22.

⁸ Za błędne należy uznać stwierdzenie projektodawcy wskazujące, iż przed wejściem w życie przepisu art. 306a k.k. zachowanie polegające na fałszowaniu wskazań drogomierza było uznawane za jeden z elementów składających się na realizację znamion czynności sprawczej przestępstwa stypizowanego w art. 286 § 1 k.k. Jak zauważają Tomasz Sroka i Szymon Tarapata: „Fałszowanie wskazań drogomierza nie stanowi jednego z «elementów składających się na realizację znamion czynności sprawczej» czynu zabronionego z art. 286 § 1. Jeżeli byłoby inaczej, wówczas podjęcie się takiego zachowania musiałyby wyczerpywać cechy usiłowania przestępstwa oszustwa. W takim wypadku art. 306a § 1 stanowiłby jedynie *superfluum* dla kwalifikacji czynu zabronionego z art. 13 § 1 w zw. z art. 286 § 1. Tymczasem fałszowanie wskazań drogomierza to potencjalnie co najwyżej zachowanie stwarzające warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do dokonania innego przestępstwa, przede wszystkim oszustwa z art. 286 § 1. Ustawodawca nie przewidział jednak odpowiedzialności karnej za przygotowanie do przestępstwa oszustwa. W konsekwencji wprowadzenie karalności czynu opisanego w art. 306a § 1 można uznać za objęcie karalnością części zachowań, które mogłyby być kwalifikowane jako przygotowanie w rozumieniu art. 16 § 1, a dotychczas nie były karalne, ze względu na brak klauzuli karalności przygotowania do oszustwa”. T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. III. *Komentarz do art. 278–363 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2022, s. 899.

Zatem – jak wskazywano w uzasadnieniu do projektu – „[p]roponowana nowelizacja ma wypełnić istniejącą lukę, gwarantując pewność obrotu i zapobiegając nieuczciwym, oszukańczym praktykom sprzedających pojazdy mechaniczne. Jednocześnie nowelizacja ma zadanie zlikwidować proceder polegający na oferowaniu usług zaniżania wskazań drogomierza w pojeździe mechanicznym, który to proceder jest obecnie bezkarny, a w większości przypadków poprzedza zabiegi osób, chcących w oszukańczy sposób sprzedać pojazd”⁹.

Ostatecznie dnia 15.03.2019 r. przyjęto ustawę o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy – Kodeks karny¹⁰, która w części zmieniającej przepisy ustawy – Prawo o ruchu drogowym wprowadziła nowe obowiązki administracyjnoprawne kierowane zarówno do właścicieli i posiadaczy pojazdów mechanicznych, jak i do organów i służb państwowych (Policji, Straży Granicznej, Inspekcji Transportu Drogowego, Żandarmerii Wojskowej, Służby Celno-Skarbowej), których zadania zostały poszerzone o zapobieganie i przeciwdziałanie ingerencjom we wskazania drogomierza. Natomiast w części zmieniającej przepisy Kodeksu karnego dodała ona w Rozdziale XXXVI, którego jednocześnie tytuł został zmieniony na „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym”, nowy typ przestępstwa w postaci art. 306a, penalizujący zachowania polegające na zmianie wskazań drogomierza pojazdu.

Należy wskazać, że ustawa ta stanowi realizację dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/45/UE z 3.04.2014 r. w sprawie okresowych badań zdatności do ruchu drogowego pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz uchylającej dyrektywę 2009/40/WE¹¹, która w motywie 25 stwierdza, że „Oszustwo polegające na fałszowaniu przebiegu powinno być traktowane jako przestępstwo podlegające sankcji, ponieważ manipulacja przebiegiem może prowadzić do błędnej oceny stanu zdatności do ruchu drogowego pojazdu. Wykrywanie manipulacji lub ingerencji w stan licznika powinno być łatwiejsze dzięki rejestrowaniu przebiegu w świadectwie zdatności do ruchu drogowego oraz dostępowi diagnostów do tych informacji”.

Przepisy tej nowelizacji weszły w życie z dniem 1.01.2020 r., z wyjątkiem artykułu nowelizującego Kodeks karny, który zaczął obowiązywać już 25.05.2019 r.

Niniejsze opracowanie przedstawia wyniki badania postępowań przygotowawczych i sądowych w początkowym okresie funkcjonowania przepisu art. 306a k.k. w polskim systemie prawnym, tj. w okresie od wejścia w życie przepisu dnia 25.05.2019 r. do 31.12.2020 r., i dokonuje oceny skuteczności wprowadzonego typu przestępstwa w zwalczaniu zachowań objętych jego dyspozycją. Ponadto – w zakresie niezbędnym dla przejrzystości opisu badania – poruszono zagadnienia teoretyczne dotyczące konstrukcji typu przestępstwa opisanego w art. 306a k.k.¹²

⁹T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks...*, s. 899.

¹⁰Dz.U. z 2019 r. poz. 870.

¹¹Dz.Urz. UE L 127 z 29.04.2014 r., s. 51 ze zm.

¹²Przestępstwo z art. 306a k.k. było przedmiotem szeregu analiz dogmatycznych, z których większość została przywołana w wykazie literatury do niniejszego tekstu.

2. Artykuł 306a k.k. – zagadnienia teoretyczne

Konstrukcja przepisu art. 306a k.k. obejmuje trzy typy przestępstwa fałszerstwa wskazań drogomierza zawarte w trzech jednostkach redakcyjnych.

W § 1 i 2 znajdują się dwa typy podstawowe – pierwszy (opisany w § 1) polegający – alternatywnie – na dokonaniu zmiany wskazań drogomierza pojazdu mechanicznego lub ingerencji w prawidłowość jego pomiaru, drugi (zawarty w § 2) – polegający na zleceniu innej osobie wykonania czynu, o którym mowa w § 1.

Typ uprzywilejowany występkę z art. 306a umieszczono w § 3 tego przepisu. Referuje on do typów podstawowych określonych w § 1 i § 2, a dotyczy sytuacji, gdy czyny tam określone stanowią wypadek mniejszej wagi. Jako przykłady takich zachowań zasługujących na uprzywilejowane potraktowanie sprawcy można wskazać: nieznaczną modyfikację przebiegu pojazdu, zmianę stanu drogomierza pomimo odzwierciedlenia jego rzeczywistego stanu w rejestrze Centralnej Ewidencji Pojazdów lub dokumentacji samego pojazdu czy modyfikację nieudolną, umożliwiającą łatwe jej wykrycie nawet przez niedoświadczoną osobę¹³.

Ze względu na umieszczenie tego nowego typu przestępstwa w Rozdziale XXXVI Kodeksu karnego, obejmującym przestępstwa dotyczące ochrony obrotu gospodarczego i interesów majątkowych w obrocie cywilnoprawnym, a nie w ramach przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, na co wskazywać by mogła czynność sprawcza art. 306a k.k., przyjąć należy, że przedmiotem ochrony tego przepisu są: bezpieczeństwo obrotu gospodarczego pojazdami mechanicznymi, równość podmiotów tego obrotu oraz interesy majątkowe ewentualnego nabywcy pojazdu¹⁴. Takie ujęcie przedmiotu ochrony czynu zabronionego z art. 306a k.k. powoduje, że chroni on nie tylko obrót gospodarczy, ale również interesy cywilnoprawne, co może uzasadniać zmianę tytułu Rozdziału XXXVI k.k. wprowadzoną przy okazji kryminalizacji fałszowania wskazań drogomierza pojazdu.

Przestępstwo typizowane w art. 306a § 1 k.k. ma charakter materialny, a jego dokonanie uzależnione jest od wystąpienia określonego skutku w postaci zmiany wskazania drogomierza pojazdu mechanicznego lub ingerencji w prawidłowość pomiaru (tak: Jacek Potulski, Tomasz Sroka i Szymon Tarapata oraz Marek Kulik¹⁵; odmiennie: Małgorzata Gałązka¹⁶).

Czynność sprawcza opisana w § 1 obejmuje zmianę wskazań drogomierza lub ingerencję w prawidłowość dokonywanych przez niego pomiarów. Przez „zmianę

¹³ Zob. J. Dąbrowski, *Liability for illegal tampering with a motor vehicle odometer reading or interference into its proper mileage measurement (Article 306a CC)*, „Ius Novum” 2019/4, s. 39.

¹⁴ Tak: M. Kulik [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2021, s. 1059. Podobnie: J. Potulski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020, Legalis.

¹⁵ J. Potulski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2021, Legalis; T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks...*, s. 910; M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1059. M. Kulik wskazuje ponadto, że przy skutkowym ujęciu ingerowania w pracę drogomierza „zachowanie, którym sprawca umyślnie bezpośrednio zmierzał do wywołania zakłóceń, a które owych zakłóceń nie wywołało, stanowi usiłowanie” (M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1060).

¹⁶ M. Gałązka [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021, Legalis. Autorka opowiada się za skutkowym charakterem zmiany i bezskutkowym ingerowania w pracę drogomierza, definiując tę ostatnią czynność sprawczą jako zakłócanie poprawności jego funkcjonowania.

wskazań drogomierza” należy uznać każdą ingerencję w zapis informacji na takim urządzeniu, która powoduje wskazanie niezgodne z jego rzeczywistym przebiegiem. W większości przypadków taka ingerencja polegać będzie na zmniejszeniu wskazań licznika (np. poprzez mechaniczne oddziaływanie na drogomierz), choć może ona polegać również na zwiększeniu wartości licznika¹⁷.

W piśmiennictwie wskazuje się, że zmianą wskazań drogomierza nie będzie jego wymiana na drogomierz pochodzący z innego pojazdu. W takim przypadku może zaś dojść do wypełnienia znamion wykroczenia z art. 97 Kodeksu wykroczeń^{18, 19}. Z poglądem tym nie zgadzają się T. Sroka i S. Tarapata wskazując, iż nie powinno się sprawcy, który zmienia wskazania zamontowanego już licznika lub ingeruje w prawidłowość jego pomiaru, karać za przestępstwo, zaś podmiotu montującego drogomierz pochodzący z innego samochodu – jedynie za wykroczenie z art. 97 k.w.²⁰

„Ingerowanie w prawidłowość pomiaru” to zachowania zakresowo szersze niż „zmiana”, polegające na każdym zakłóceniu poprawnego funkcjonowania drogomierza, np. poprzez użycie oprzyrządowania lub oprogramowania zakłócającego pracę drogomierza. Zatem dla realizacji znamion czynu z art. 306a § 1 k.k. wystarczyłoby, iż znamieniem czasownikowym objęto by wyłącznie „ingerowanie” w prawidłowość pomiaru. Nie będzie wyczerpywać znamion czynu zabronionego ujawniona w dalszej części obrotu pojazdem zmiana wskazań drogomierza mająca na celu przywrócenie, choćby szacunkowe, rzeczywistego przebiegu pojazdu, dokonana np. w związku z ujawnieniem poprzedniej zmiany tych wskazań²¹.

Czynność sprawcza opisana w § 1 może polegać na działaniu, gdyż wymaga zachowania aktywnego sprawcy prowadzącego do zmiany wskazań drogomierza lub innego zakłócenia jego funkcjonowania (tak: J. Potulski²²). Nie można jednak wykluczyć, iż do realizacji znamion czynu z § 1 może dojść poprzez zaniechanie (tak: M. Kulik²³), w szczególności w przypadku umyślnego poruszania się pojazdem z niesprawnym drogomierzem, który w wyniku usterki albo zaprzestał dokonywania pomiarów, albo dokonywał pomiary nieprawidłowe²⁴.

¹⁷ Jako przykład takiej sytuacji Błażej Boch podaje zdarzenie, w którym pracownik firmy transportowej zwiększa wskazania drogomierza, aby uzyskać więcej pieniędzy, jeżeli od tego zależy jego wynagrodzenie. Zob. B. Boch, *Praktyczne problemy związane z postępowaniem przygotowawczym w sprawach o przestępstwo „cofania liczników” (art. 306a KK)*, „Monitor Prawniczy” 2020/21, s. 1134.

¹⁸ Ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 2008 ze zm.) – dalej k.w.

¹⁹ Tak: M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1059.; D. Szeleszczuk, *Kryminalizacja „cofania liczników” w świetle projektowanej nowelizacji Kodeksu karnego z 5 lipca 2018 r.*, „Prokuratura i Prawo” 2019/1, s. 89. Artykuł 97 k.w. przewiduje odpowiedzialność (kara grzywny do 3000 złotych albo kara nagany) uczestnika ruchu lub innej osoby znajdującej się na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu, a także właściciela lub posiadacza pojazdu, który wykracza przeciwko innym przepisom ustawy z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym lub przepisom wydanym na jej podstawie. Takim wykroczeniem będzie np. wymiana drogomierza w pojeździe zgodnie z art. 81a ustawy – Prawo o ruchu drogowym i nieprzedstawienie pojazdu w stacji kontroli pojazdów w celu dokonania odczytu wskazania drogomierza w terminie 14 dni od dnia wymiany drogomierza (art. 81b ust. 1 ustawy).

²⁰ T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks...*, s. 906.

²¹ T. Oczkowski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, s. 1417.

²² J. Potulski [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020, Legalis.

²³ M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1059.

²⁴ J. Dąbrowski, *Liability...*, s. 40.

Przedmiotem czynności wykonawczej jest drogomierz, czyli urządzenie służące do pomiaru odległości przebytej przez pojazd. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 31.12.2002 r. w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia²⁵ wymaga wyposażenia w drogomierz pojazdu samochodowego, który jest jednym z rodzajów pojazdów wchodzących w skład pojęcia „pojazd mechaniczny”. Pojazdem mechanicznym jest – zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 22.05.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych²⁶ – a) pojazd samochodowy, ciągnik rolniczy, motorower i przyczepa „określone w przepisach ustawy – Prawo o ruchu drogowym, b) pojazd wolnobieżny w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo o ruchu drogowym, z wyłączeniem pojazdów wolnobieżnych będących w posiadaniu rolników posiadających gospodarstwo rolne i użytkowanych w związku z posiadaniem tego gospodarstwa”. Przyjąć zatem należy, że ustawowe znamiona czynu zabronionego wyczerpuje podjęcie czynności wykonawczej w odniesieniu do pojazdu mechanicznego niebędącego pojazdem samochodowym, o ile jest on wyposażony w drogomierz²⁷, z wyłączeniem pojazdów historycznych.²⁸

W literaturze można odnaleźć liczne zastrzeżenia, jakie budzi typ podstawowy przestępstwa z art. 306a § 2 k.k. Wskazuje się, że trudno jest znaleźć uzasadnienie dla takiego opisu znamion określających czynność sprawczą, polegającą na zleceniu innej osobie zmiany wskazań drogomierza pojazdu mechanicznego lub ingerencji w jego wskazania, która wychodziłaby poza ramy podżegania do tego przestępstwa (art. 18 § 2 k.k.), co w efekcie rozbija spójność terminologiczną Kodeksu karnego, a sama zmiana okazuje się zbędna.²⁹ Odmiennie do takiej konstrukcji podszedł ustawodawca, który w uzasadnieniu stwierdził, iż „podżeganie nie wyczerpuje wszystkich stanów faktycznych mogących mieć miejsce w sprawach związanych z ingerencją we wskazania drogomierza”³⁰. Pozostaje w tym przypadku podzielić zdanie Jacka Dąbrowskiego, według którego przyjętą konstrukcję czynu opisanego w art. 306a § 2 k.k. „uznać należy za jedną z form podżegania, niejako wyjętą przed nawias w odniesieniu do innych postaci tej niesprawczej formy popełnienia przestępstwa, zagrożoną taką samą karą jak postać sprawcza”³¹.

²⁵ Tekst jedn.: Dz.U. z 2016 r. poz. 2022 ze zm.

²⁶ Tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 854 ze zm.

²⁷ M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1060.

²⁸ Tak: D. Szeleszczuk, *Kryminalizacja...*, s. 92.

²⁹ M. Kulik [w:] *Kodeks...*, s. 1060.

³⁰ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy – Kodeks karny, druk sejmowy nr 2878, Sejm VIII Kadencji, s. 4.

³¹ J. Dąbrowski, *Liability...*, s. 48. T. Sroka i S. Tarapata zauważają, że „nie jest natomiast wykluczone ani popełnienie przestępstwa podżegania lub pomocnictwa do zlecenia wykonania tzw. oszustwa licznikowego (art. 18 § 2 lub 3 w zw. z art. 306a § 2), ani usiłowanie zlecenia wykonania tego czynu (art. 13 § 1 w zw. z art. 306a § 2). Nawet bowiem w wypadku uznania, że art. 306a § 2 stanowi *sui generis* podżeganie, należy zaakceptować dominujący w doktrynie i orzecznictwie pogląd wskazujący na dopuszczalność pociągnięcia do odpowiedzialności karnej za tzw. łańcuszkowe podżeganie, a w tym wypadku podżeganie do zlecenia, jak i usiłowanie podżegania, a w tym wypadku usiłowanie zlecenia oszustwa licznikowego (zob. np. uchwała SN z 21.10.2003 r., I KZP 11/03, LEX nr 81317)”. T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks...*, s. 909.

Wypadek mniejszej wagi typizowany w art. 306a § 3 k.k. w kontekście uwag zamieszczonych powyżej powinno się oceniać pod kątem wielkości modyfikacji wskazań lub pracy drogomierza.

Wszystkie typy przestępstwa z art. 306a k.k. mają charakter powszechny. Stronę podmiotową stanowi umyślność, przy czym w odniesieniu do § 1 obejmować ona będzie zarówno zamiar bezpośredni, jak i ewentualny, natomiast w przypadku § 2 – tylko bezpośredni. Do znamion strony podmiotowej nie należy cel fałszerstwa, w szczególności chęć zbycia pojazdu lub wprowadzenia w błąd nabywcy pojazdu. W tym ostatnim przypadku możliwa będzie odpowiedzialność za oszustwo z art. 286 § 1 k.k. Wszystkie typy czynów określone w art. 306a k.k. mogą pozostawać w zbiegu kumulatywnym z art. 286 § 1 k.k., a w przypadku pojazdów o znacznej wartości kwalifikacja powinna uwzględniać również art. 294 § 1 k.k.³²

Przestępstwo cofania drogomierza jest występkiem o średnim zagrożeniu karą. W przypadku typów z § 1 i § 2 sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, a w odniesieniu do wypadków mniejszej wagi – grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Warto wskazać, że przestępstwo „cofania licznika” występuje również od 2005 r. w prawie niemieckim. Manipulacje przy liczniku pojazdu zagrożone są karą pozbawienia wolności do lat 5³³.

3. Efektywność ścigania w postępowaniach przygotowawczych

Dane do analizy pozyskano z 332 prokuratur rejonowych (w tym wydziałów zamiejscowych) i okręgowych z terenu całego kraju. Obejmują one informacje o zakończonych w okresie od 25.05.2019 r. do 31.12.2020 r. – wydaniem prawomocnego postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania albo jego umorzeniu – postępowaniach prowadzonych na podstawie art. 306a k.k.

Z pozyskanych danych wynika, iż w badanym okresie prawomocnie postępowanie zakończyło się albo odmówiono wszczęcia postępowania w 13.410 sprawach o czyn z art. 306a k.k. Z tej liczby ponad 63% spraw zostało umorzonych, w ponad 15% wydano decyzję o odmowie wszczęcia postępowania, a co do pozostałych 22% nie podano danych pozwalających na określenie formy zakończenia postępowania (przesłano jedynie ogólną informację o liczbie spraw). W odniesieniu do 4764 postępowań pozyskano informację o podstawach ich umorzenia, a w przypadku 1115 spraw – o podstawach odmowy wszczęcia postępowania. Stanowią one odpowiednio: 56% i 54% postępowań umorzonych oraz zakończonych wydaniem odmowy wszczęcia postępowania.

Ze względu na fakt, iż – jak to wskazano wyżej – część pozyskanych danych nie zawierała wyszczególnionych podstaw przyjętych dla umorzenia postępowania lub odmowy jego wszczęcia albo podane zostały informacje zbiorcze (dotyczyło to łącznie ok. 56% wszystkich uzyskanych danych), szczegółowej analizie w toku

³² J. Dąbrowski, *Liability...*, s. 52.

³³ Za: *Cofnięty licznik w aucie... również z Niemiec. Jak się bronić?*, <https://www.autobaza.pl/page/portal/auto-ekspert/cofniety-licznik-w-aucie-rowniez-z-niemiec-jak-sie-bronic/> (dostęp: 31.12.2021 r.).

badania – w odniesieniu do opisu czynu i czasu trwania postępowań – poddano próbę 483 postępowań z okręgów dwóch prokuratur: Prokuratury Okręgowej w Gorzowie Wielkopolskim (151 spraw) oraz w Koninie (332 sprawy).

W zdecydowanej większości przypadków (ponad 99%) kwalifikacja stanowiąca podstawę wszczęcia / odmowy wszczęcia postępowania dotyczyła czynu z art. 306a § 1 k.k. Czynności sprawcze analizowanego przepisu sprowadzały się najczęściej do ujawnienia w toku kontroli drogowej (przeprowadzanej przez patrole Policji albo Inspektoratu Transportu Drogowego) zmiany wskazań drogomierza w pojeździe poprzez cofnięcie jego wskazania do niższej wartości. W nielicznych sytuacjach ujawnienie zmiany wskazania licznika dokonane zostało przez diagnostę w trakcie badań technicznych związanych z przeprowadzeniem okresowej kontroli pojazdu. Ponadto również pojedyncze przypadki ujawnienia zmiany wskazań licznika były następstwem kolizji, w której uczestniczył samochód. W kilku wypadkach zmianę wskazań drogomierza ujawniono w związku z transakcją kupna-sprzedaży pojazdu, w którym – dla zwiększenia jego wartości – dokonano cofnięcia wskazań drogomierza, czym oprócz wyczerpania znamion czynu z art. 306a k.k. wprowadzono nabywcę pojazdu w błąd co do jego stanu technicznego i wartości, a tym samym dokonano przestępstwa oszustwa z art. 286 § 1 k.k.

Kwalifikacja na podstawie art. 306a § 2 k.k. albo art. 306a § 3 k.k. występowała w pojedynczych przypadkach, przy czym w odniesieniu do wypadku mniejszej wagi (art. 306a § 3 k.k.) następowała kwalifikacja kumulatywna z § 1 tego przepisu. Również w pojedynczych przypadkach w kwalifikacji obok art. 306a § 1 k.k. przywoływano art. 286 § 1 k.k.

Patrząc na ogół pozyskanych danych w ramach postępowań przygotowawczych, odnotowano następujące kwalifikacje czynów: a) art. 306a § 1 k.k. i art. 306a § 2 k.k., b) art. 306a § 1 k.k. i art. 286 § 1 k.k., c) art. 306a § 1 k.k. i art. 284 § 2 k.k., d) art. 306a § 1 k.k. i art. 271 § 1 k.k., e) art. 306a § 1 k.k. i art. 244 k.k., f) art. 306a § 1 k.k. i art. 178 § 1 k.k. oraz art. 244 k.k., g) art. 306a § 1 k.k. i art. 180a k.k., h) art. 306a § 1 k.k. i art. 157 § 1 k.k., i) art. 306a § 1 k.k. i art. 62 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii³⁴.

Opis czynu w postanowieniach o umorzeniu lub odmowie wszczęcia postępowania sprowadzał się do wskazania, iż zachowanie przestępcze polegało na zmianie – w nieustalonym miejscu i czasie, przez bliżej nieustaloną osobę – prawidłowego wskazania drogomierza przejechanych kilometrów w pojeździe poprzez cofnięcie jego pomiarów w taki sposób, aby drogomierz wskazywał wartości niższe od liczby rzeczywiście przejechanych kilometrów.

Interesującym jest fakt, że w przeważającej większości przypadków (ponad 80%) – inaczej niż w wypadku spraw zakończonych wydaniem wyroku na etapie postępowania sądowego – zmianę wskazań drogomierza ujawniano w samochodach osobowych lub mniejszych samochodach transportowych, a nie ciężarowych. Głównie dotyczyło to marek samochodów niemieckich (Audi, BMW, Mercedes-Benz, Volkswagen) oraz francuskich (Renault, Peugeot, Citroën).

³⁴Ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 ze zm.).

Analizując przypadki umorzeń postępowania przygotowawczego pod kątem podstaw umorzenia wskazać należy, że w ponad 55% przypadków za podstawę przyjęto art. 17 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania karnego³⁵, tj. okoliczność, że „czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia”. W kolejnych blisko 40% przypadków podstawę stanowił art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., tj. okoliczność, że czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa. W kolejnych ponad 4% przypadków podstawę umorzenia postępowania przygotowawczego stanowiła przesłanka z art. 322 § 1 k.p.k. w związku z niewykryciem sprawcy czynu. W niespełna 0,5% przypadków postępowania przygotowawcze z art. 306a k.k. umorzono na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 („społeczna szkodliwość czynu jest znikoma”), pkt 6 („nastąpiło przedawnienie karalności”) oraz pkt 7 k.p.k. („postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się”).

W odniesieniu do podstaw przyjętych przy odmowie wszczęcia postępowania w niemal 57% przypadków był to art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k. oraz w 43% przypadków – art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. W kilku sprawach (0,3%) za podstawę przyjęto art. 17 § 1 pkt 3 i pkt 7 k.p.k.

Jeżeli spojrzeć na czas trwania postępowań, to wskazać należy, iż postępowania zakończone odmową wszczęcia trwały od kilku do kilkunastu dni, a w części z nich decyzja o odmowie zapadała już tego samego albo następnego dnia od rejestracji zawiadomienia. W przypadku spraw zakończonych wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania ten czas był zdecydowanie dłuższy – średnio takie postępowanie trwało od około 1,5 miesiąca do 2 miesięcy.

4. Analiza postępowań sądowych

W okresie od wejścia w życie art. 306a k.k., tj. od 25.05.2019 r. do 31.12.2020 r., wydano 72 wyroki za popełnienie omawianego typu przestępstwa. Do analizy aktowej pozyskano 69 spraw (niemal 96% wszystkich) wydanych w 39 sądach rejonowych, a zatem wnioski wynikające z badania można określić jako prezentujące rzeczywistą praktykę sądową w sprawach o przestępstwo cofania drogomierza.

Dla dalszej analizy interesujące wydaje się być umiejscowienie sądów wydających orzeczenia w sprawach z art. 306a k.k. Najwięcej orzeczeń zapadło w sądach województwa lubuskiego – 23, w tym aż 16 w Sądzie Rejonowym w Słubicach. Drugie w kolejności jest województwo warmińsko-mazurskie (8 wyroków), a na kolejnych miejscach: województwa wielkopolskie i pomorskie (po 7 orzeczeń), województwo zachodniopomorskie (6 wyroków), województwa łódzkie, mazowieckie, podlaskie i lubelskie (po 3 orzeczenia), województwo śląskie (2 wyroki) oraz województwa dolnośląskie, podkarpackie, kujawsko-pomorskie i małopolskie (po jednym orzeczeniu).

Szczególną uwagę zwraca tutaj znaczna przewaga wyroków wydanych w Lubuskiem, z czego aż 16 tylko w jednym sądzie rejonowym. Przyczyn takiego

³⁵ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.) – dalej k.p.k.

stanu rzeczy można doszukiwać się w fakcie, iż to w tym województwie swój początek bierze autostrada A2, biegnąca z zachodu na wschód Polski (od granicy z Niemcami w stronę granicy z Białorusią). Nie dziwią zatem wzmożone kontrole – przeprowadzane zarówno przez Policję, jak i Inspekcję Transportu Drogowego – samochodów ciężarowych tak wjeżdżających do Polski, jak też poruszających się tą autostradą. Gdyby tylko trzymać się samego przebiegu tej autostrady, to wyroki wydane w województwach, przez które ona prowadzi (oraz na terenie województw położonych na wschód od Warszawy w kierunku granicy z Białorusią), stanowią ponad 56% wszystkich orzeczeń wydanych w sprawach z art. 306a k.k., choć oczywiście nie wszystkie wyroki dotyczą kontroli prowadzonych w okolicach autostrady.

Czynności związane z wszczęciem postępowania przygotowawczego następowywały w wyniku kontroli drogowych podejmowanych przez Policję samodzielnie lub na wezwanie przeprowadzających kontrolę funkcjonariuszy Inspekcji Transportu Drogowego (ok. 48% przypadków) bądź w wyniku kontroli prowadzonej samodzielnie przez Inspekcję Transportu Drogowego i następnie zawiadomienia złożonego przez Wojewódzkiego Inspektora Transportu Drogowego (ponad 46% przypadków). W pozostałych 6% przypadków (4 sprawy) wszczęcie postępowania było wynikiem zawiadomienia urzędu celno-skarbowego, wydziału komunikacji urzędu miasta oraz osoby fizycznej będącej nabywcą pojazdu, w którym dokonano cofnięcia drogomierza.

Należy wskazać, że podejmowanie czynności kontrolnych w zakresie wskazań drogomierza przez Policję i inne uprawnione do kontroli organy: Inspekcję Transportu Drogowego, Żandarmerię Wojskową, Służbę Celno-Skarbową stało się możliwe w wyniku przeprowadzonej w 2019 r. nowelizacji ustawy z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym. Nowela ta, wprowadzając uregulowania związane z możliwością wymiany drogomierza w pojeździe, w art. 129 ust. 2 określającym uprawnienia Policji w zakresie czuwania nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach dodała pkt 4a, na mocy którego Policja uprawniona została do „odczytu w czasie kontroli wskazania drogomierza pojazdu, drogomierza pojazdu holowanego oraz drogomierza pojazdu przewożonego wraz z jednostką miary”. Natomiast poprzez dodanie do ustawy art. 129l uprawnienia te rozciągnięto na inne uprawnione organy kontroli. Zmiana ta spowodowała, że tak Policja, jak i inne uprawnione organy uzyskały szerokie możliwości wykrywcze w zakresie przestępstwa z art. 306a k.k.

W odniesieniu do 87% przypadków (60 spraw) postępowania wszczynano w kierunku czynu z art. 306a § 1 k.k. Stany faktyczne w takich sprawach polegały na:

- ujawnieniu w trakcie kontroli ingerencji w działanie drogomierza w kontrolowanym pojeździe poprzez zamontowanie na impulsorze skrzyni biegów pojazdu magnesu neodymowego, w wyniku czego nie naliczał on przejechanych kilometrów (to zdecydowanie najczęściej wykorzystywana metoda popełnienia przestępstwa – ze względu na jej prostotę),
- ingerencji w prawidłowość pomiaru drogomierza zainstalowanego w kontrolowanym pojeździe poprzez podłączenie do tachografu pojazdu niedozwolonego urządzenia, w wyniku czego nie następowało poprawne rejestrowanie przebytej przez pojazd odległości, osiągniętej prędkości, a także czasu pracy kierowcy (mogło

to być zarówno urządzenie spowalniające pracę tachografu, jak również mechaniczny wyłącznik tachografu),

- ingerencji w prawidłowość pomiaru drogomierza w pojeździe poprzez użycie dodatkowego oprogramowania zainstalowanego w urządzeniu rejestrującym, które powodując wyłączenie tachografu zakłóciło właściwe działanie drogomierza,
- zmianie (zarówno mechaniczną, jak i poprzez ingerencję w oprogramowanie tachografu) wskazania drogomierza pojazdu mechanicznego skutkującej zmniejszeniem wartości kilometrów przebiegu pojazdu,
- ingerencji w rzeczywiste wskazania drogomierza w samochodzie ciężarowym w ten sposób, że wyjęty został bezpiecznik odpowiedzialny za prawidłowe działanie drogomierza i tachografu tego pojazdu, co zakłóciło poprawność dokonywanych przez te urządzenia pomiarów.

W dwóch przypadkach postępowanie prowadzone było w kierunku art. 306a § 2 k.k. Stan faktyczny polegał tutaj na:

- zleceniu w nieustalonym miejscu innej, nieustalonej osobie zmiany wskazania drogomierza w samochodzie, co zostało ujawnione w trakcie kontroli drogowej,
- zleceniu nieustalonej osobie zainstalowania urządzenia i oprogramowania ingerującego w prawidłowość pomiarów tachografu i drogomierza w samochodzie ciężarowym.

Również w dwóch przypadkach czyn sprawcy zakwalifikowano jako wypadek mniejszej wagi z art. 306a § 3 k.k., natomiast w dwóch innych – jako przestępstwo z art. 306a § 1 k.k. i art. 306a § 3 k.k. oraz w jednym – z art. 306a § 3 k.k. w zw. z art. 306a § 1 k.k. Stan faktyczny w przypadku tych spraw sprowadzał się do:

- ingerencji w prawidłowość pomiaru drogomierza zainstalowanego w samochodzie ciężarowym w ten sposób, że przyłożono magnes do nadajnika impulsów pojazdu, czym zakłócone zostało prawidłowe funkcjonowanie drogomierza poprzez nienaliczenie przejechanych kilometrów,
- zmianie w nieustalonym miejscu wskazań drogomierza w samochodzie dostawczym w ten sposób, że zlecono wykonanie tej czynności nieustalonej osobie, w wyniku czego cofnięto wskazania drogomierza.

Należy zauważyć, że we wskazanych powyżej przypadkach wystarczająca była kwalifikacja z art. 306a § 3 k.k., jako że wszystkie uznano za wypadki mniejszej wagi, a dyspozycja typu uprzywilejowanego odwołuje się wprost do typów podstawowych. Nie ma w związku z tym konieczności stosowania kwalifikacji kumulatywnej.

W dwóch ostatnich, analizowanych sprawach zastosowano kwalifikację z art. 306a § 3 k.k. w zb. z art. 315 § 2 k.k. (używanie przerobionego narzędzia pomiarowego w postaci tachografu w trakcie wykonywania transportu drogowego i ingerencja w pracę tego tachografu oraz drogomierza poprzez wstrzymanie ich pracy po wprowadzeniu kodu PIN, przy czym czyn stanowił wypadek mniejszej wagi) oraz art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 306a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. (działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i doprowadzenie innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wprowadzenie w błąd co do wskazań drogomierza samochodu ciężarowego w ten sposób, że dokonano zmiany wskazań licznika, obniżając liczbę przejechanych kilometrów, a następnie sprzedano pojazd pokrzywdzonemu).

Od strony dowodowej analizowane postępowania nie wymagały znacznego zaangażowania przez organy je prowadzące. W 94% spraw zakończonych wydanym wyrokiem sprawcy czynów z art. 306a k.k. przyznali się do ich popełnienia oraz – w części z nich – dodatkowo dobrowolnie poddali się karze (w trybie art. 335 § 1 k.p.k.)³⁶. Jedynie w 4 przypadkach (pozostałe 6%) oskarżeni nie przyznali się do winy. Podstawowym uzasadnieniem podawanym przez oskarżonych, tłumaczącym podejmowane przez nich zachowania przestępcze, była chęć przedłużenia czasu pracy kierowcy zawodowego w celu dowiezienia przewożonego towaru do punktu docelowego na czas albo chęć wydłużenia możliwego czasu przejazdu samochodem w celu wcześniejszego powrotu do domu³⁷.

W związku z faktem, iż przestępstwo cofnięcia drogomierza stanowi przykład kryminalizacji uproszczonej³⁸, nie jest niezbędne przeprowadzanie skomplikowanego postępowania dowodowego. Jednak w niektórych przypadkach (10 spraw, tj. 15% wszystkich) w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego skorzystano z opinii biegłych w zakresie techniki motoryzacyjnej w celu dokonania oceny, czy w urządzeniach rejestrujących przejechane kilometry albo czas pracy kierowców dokonano modyfikacji lub wpływno w inny sposób na prawidłowość pracy tych urządzeń. Opinie biegłych potwierdziły we wszystkich przypadkach fakt manipulacji. Ponadto w dwóch przypadkach skorzystano z biegłego tłumacza z uwagi na to, iż podejrzany nie posługiwał się językiem polskim.

Na 69 analizowanych spraw zakończonych orzeczeniem sądowym w 26 sprawach (38%) warunkowo umorzono postępowania, wyznaczając (w oparciu o art. 66 § 1 i 2 k.k. oraz 67 § 1 k.k.) okres próby wynoszący jeden rok (11 przypadków) lub 2 lata (15 przypadków) oraz dodatkowo zasądzając (na podstawie art. 67 § 3 k.k. i 39 pkt 7 k.k.) od oskarżonego świadczenie pieniężne na Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości od 500 do 2500 zł. Ponadto zasądzano od sprawców zwrot kosztów postępowania i opłat sądowych. W jednym przypadku wobec oskarżonego orzeczono w oparciu o art. 67 § 2 k.k. dozór kuratora.

W pozostałych 43 analizowanych postępowaniach (62% spraw) wydano wyroki skazujące. W 36 z nich wymierzoną karą była grzywna samoistna orzekana w wymiarze (po przeliczeniu ze stawek dziennych) od 800 do 6000 zł (średnio 2000 zł). W 5 przypadkach wobec sprawcy orzeczono karę pozbawienia wolności w wymiarze od 3 do 6 miesięcy (wobec 2 osób – 3 miesiące, wobec innych dwóch – 4 miesiące i wobec jednej – 6 miesięcy) z zawieszeniem na okres próby wynoszący 1 rok (3 sprawcy)

³⁶ W 9 innych sprawach wniosek taki został złożony przez prokuratora w trybie art. 335 § 2 k.p.k.

³⁷ Odnosić należy, że czas pracy kierowców transportu drogowego może być dłuższy niż 8 godzin, jednakże musi on uwzględniać przerwy na odpoczynek (po 4,5 godzinie prowadzenia pojazdu w wymiarze 45 minut) i przerwę dobową wynoszącą co najmniej 11 godzin nieprzerwanego wypoczynku, a przerwa tygodniowa musi wynosić co najmniej 35 godzin nieprzerwanego odpoczynku. W tym czasie kierowcy nie wolno jest prowadzić pojazdu, choć może w nim przebywać (np. na postoju). Za: Ogólne zasady dotyczące czasu pracy kierowców https://m.ciop.pl/CIOPortalWAR/appmanager/ciop/mobi?_nfpb=true&_pageLabel=P39200118761482245057910&html_tresc_root_id=300005761&html_tresc_id=300005756&html_klucz=300004753&html_klucz_spis, portal Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego (dostęp: 31.12.2021 r.).

³⁸ Szerzej na ten temat: L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990, s. 66–68. Zob. też: T. Sroka, S. Tarapata [w:] *Kodeks...*, s. 900.

albo 2 lata (2 sprawcy). Ponadto wobec jednego skazanego orzeczono dozór kuratora oraz nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, wobec dwóch innych – podanie wyroku do publicznej wiadomości. Zasądzono również (w jednym przypadku) świadczenie pieniężne na Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, a także nałożono na skazanego (na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 k.k.) obowiązek informowania sądu o przebiegu okresu próby. Wobec jednego skazanego sąd orzekł karę 10 miesięcy ograniczenia wolności oraz 30 godzin w stosunku miesięcznym nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne. We wszystkich przypadkach sądy orzekały od skazanych zwrot kosztów postępowania. Od żadnego z wydanych wyroków skazujących nie wniesiono środka odwoławczego.

Wydane wyroki pokazują, iż podstawową karę stosowaną za popełnienie przestępstwa z art. 306a k.k. stanowi grzywna, której orzeczenie jest możliwe na podstawie art. 37a § 1 k.k. Wysokość orzekanej grzywny należy do stosunkowo niskich, oscylując w granicach 1000–2500 zł. Nieliczne przypadki skazań na karę pozbawienia wolności (we wszystkich przypadkach z warunkowym zawieszeniem jej wykonania) mieściły się blisko dolnej granicy kary przewidzianej dla tego przestępstwa. Świadczyć to może o tym, że w ocenie sądów kara grzywny jest wystarczającą dolegliwością dla skazanego, realizującą cele kary.

Próbując dokonać charakterystyki sprawcy przestępstwa cofania liczników, można stwierdzić, iż jest nim mężczyzna w wieku pomiędzy 33. a 47. rokiem życia, o wykształceniu zawodowym lub średnim, żonaty i posiadający dzieci, zarabiający pomiędzy 2000 a 4000 zł miesięcznie, niekarany. Profil taki wskazuje na osoby o ustabilizowanej sytuacji życiowej, dla których skazanie w sprawie karnej będzie istotną dolegliwością. Wyrok skazujący takiego człowieka może mieć wpływ na dalsze wykonywanie zawodu w przypadku kierowców zawodowych. Na marginesie warto zauważyć, że podjęcie i wykonywanie transportu drogowego wymaga zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego w rozumieniu ustawy z 6.09.2001 r. o transporcie drogowym³⁹, do czego potrzebne jest posiadanie dobrej reputacji, przez którą rozumie się niepopelnienie przestępstw umyślnych określonych enumeratywnie w art. 5 ust. 2a pkt 1 wspomnianej ustawy. Katalog ten obejmuje m.in. wszystkie przestępstwa z rozdziału XXXVI Kodeksu karnego, w którym znajduje się również art. 306a – jednak nie uwzględniając go. Uznać to należy za przeoczenie ustawodawcy, skoro poza tym jednym wszystkie pozostałe występki zawarte w powyższym rozdziale Kodeksu karnego zostały uznane za mające wpływ na reputację przewoźnika konieczną do uzyskania stosownej licencji.

Podstawową formą prowadzenia postępowań przygotowawczych zakończonych aktem oskarżenia albo wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania z art. 306a k.k. jest śledztwo. Choć wydawać by się mogło, że ze względu na nieskomplikowany charakter zachowania sprawczego objętego dyspozycją art. 306a k.k. oraz uproszczoną kryminalizację, wystarczającą formą dla właściwego prowadzenia spraw z omawianego artykułu byłaby forma dochodzenia, to jednak przepisy wykluczają jej zastosowanie. Wynika to z brzmienia art. 325b § 2 k.p.k., który wyłącza

³⁹ Tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 180 ze zm.

przestępstwa określone w Rozdziale XXXVI k.k. (za wyjątkiem art. 297 i 300) z zakresu spraw, w których prowadzi się dochodzenie. Należałoby tym samym rozważyć nowelizację brzmienia tego przepisu i wyłączyć spod zakresu jego obowiązywania również art. 306a k.k.⁴⁰

Ze względu na brak konieczności prowadzenia skomplikowanego postępowania dowodowego okres postępowania przygotowawczego od jego wszczęcia do wniesienia aktu oskarżenia / wniosku o warunkowe umorzenie postępowania wynosił od 2 do 3 miesięcy. W roku 2020 dało się zaobserwować wydłużenie czasu prowadzonych postępowań do okresu od 3 do 5 miesięcy, co wiązać należy z pojawieniem się pandemii COVID-19 i wprowadzanymi okresami izolacji. To samo dotyczy czasu trwania postępowania od wniesienia aktu oskarżenia do wydania wyroku skazującego, który uległ wydłużeniu z około 2 miesięcy do około 5 miesięcy.

5. Podsumowanie

Wprowadzenie do Kodeksu karnego przepisu art. 306a penalizującego zachowanie polegające na zmianie wskazań drogomierza stanowiło odpowiedź ustawodawcy na dosyć powszechną praktykę modyfikowania faktycznego stanu licznika pojazdu w celu ukrycia rzeczywistej liczby przejechanych kilometrów. Uproszczona postać czynności sprawczej przestępstwa w połączeniu ze zmianami w przepisach ustawy – Prawo o ruchu drogowym pozwala obecnie na szybsze i skuteczniejsze prowadzenie postępowań w sprawach o fałszowanie wskazań drogomierza. Nie oznacza to jednak, że w praktyce nie będą pojawiać się trudności związane z procesem dowodzenia popełnienia czynu wypełniającego znamiona art. 306a k.k.

Już fakt bardzo dużej liczby postępowań zakończonych umorzeniem albo wręcz odmową wszczęcia pokazuje, że samo stwierdzenie dokonania zmiany lub ingerencji w prawidłowość funkcjonowania drogomierza nie wystarczy, aby przedstawić konkretnej osobie zarzut popełnienia tego przestępstwa. Szczególnie trudne może się to okazać w sytuacji, gdy pojazd był wielokrotnie sprzedawany, ma więcej niż jednego użytkownika albo kierujący pojazdem (lub jego właściciel) zaprzecza jakimkolwiek ingerencjom w drogomierz. Poskutkuje to koniecznością umorzenia postępowania ze względu na to, że brakuje danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa, czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo nie wykryto sprawcy. Przeprowadzone badanie pokazuje, iż w praktyce są to trzy najważniejsze przyczyny umorzenia postępowań już na etapie postępowania przygotowawczego.

W wyniku badania dokonano interesującego ustalenia, że postępowania zakończone skierowaniem do sądu aktu oskarżenia lub wniosku o warunkowe umorzenie postępowania opierano na przyznaniu się sprawcy. To zdecydowanie ułatwia przeprowadzenie postępowania, ale prawie całkowity brak przypadków skierowania postępowania na drogę postępowania sądowego bez przyznania się oskarżonego każe postawić pytanie, dlaczego tak się dzieje. Zapewne jednak udowodnienie konkretnej osobie faktu dokonania zmiany lub ingerencji w prawidłowość

⁴⁰Szerzej: B. Boch, *Praktyczne...*, s. 1137.

działania drogomierza, przy braku przyznania się do winy, nie jest jednak takie proste, o czym świadczyć może odnotowana w badaniu dysproporcja pomiędzy liczbą postępowań zakończonych już na etapie postępowania przygotowawczego umorzeniem lub odmową wszczęcia a liczbą spraw zakończonych na etapie postępowania sądowego.

Badanie postępowań zakończonych wyrokiem skazującym pokazuje, że przewidziana za popełnienie przestępstwa z art. 306a k.k. kara jest w odniesieniu do tego czynu zbyt surowa. Sankcję za popełnienie tego przestępstwa w typach podstawowych stanowi kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, a w typie uprzywilejowanym – grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Analiza akt spraw wykazała, że tylko w kilku przypadkach sądy skazały oskarżonych na kary pozbawienia wolności, z których żadna nie była wyższa niż 6 miesięcy, a ponadto wszystkie one zostały jednocześnie warunkowo zawieszono na okres próby. Podstawową karą za popełnienie przestępstwa z art. 306a k.k. stała się grzywna (stosowana na podstawie art. 37a § 1 k.k.), która również orzekana była w dolnych granicach przewidzianych przepisami. Zasadnym zatem wydaje się postulowanie zmiany sankcji przewidzianej za fałszerstwo wskazań drogomierza w kierunku albo obniżenia górnej granicy ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności, albo uzupełnienia katalogu kar w typie podstawowym również o grzywnę i karę ograniczenia wolności – jak to już przewidziano w wypadku mniejszej wagi.

Warto również rozważyć nowelizację art. 325b § 2 k.p.k., aby z zakresu postępowań, przy których istnieje konieczność prowadzenia ich w formie śledztwa, wyłączyć art. 306a k.k. Wydaje się, że wprowadzanie zbyt dużego formalizmu związanego z prowadzeniem śledztwa w odniesieniu do fałszerstw wskazań drogomierza nie jest zasadne i w większości przypadków nie pojawi się potrzeba znacznego zaangażowania organów prokuratury w ich prowadzenie, jak to się odbywa w obecnym stanie prawnym. Fakt dokonania zmiany lub ingerencji w prawidłowość pomiaru drogomierza ujawniany jest w trakcie kontroli drogowej dokonywanej przez Policję lub inne uprawnione organy (w większości przypadków przez Inspekcję Transportu Drogowego) i wydaje się zasadnym, aby to Policja – jako organ prowadzący dochodzenie – mogła takie postępowania prowadzić.

Można również rozważyć zmianę § 2 w art. 306a k.k. Regulacja ta jest zasadnie krytykowana jako nadmiarowa, gdyż czynność sprawcza opisana w tym przepisie nosi znamiona podżegania do czynu z art. 306a § 1 k.k. Czy zatem w takim przypadku nie wystarczyłoby oparcie się na przepisach części ogólnej Kodeksu karnego, aby osiągnąć cel w postaci karalności podżegacza do fałszerstwa wskazań drogomierza?

Niezależnie od podniesionych powyżej uwag i propozycji zmian uznać należy, że wprowadzenie do polskiego systemu prawa karnego przestępstwa penalizującego fałszowanie wskazań drogomierza pozwoli na ograniczenie tego dotychczas niezwykle popularnego sposobu ukrywania rzeczywistego przebiegu pojazdu. Warto pamiętać, że według szacunkowych danych, przed 1.05.2019 r. nawet do 70% pojazdów oferowanych do sprzedaży jako używane mogło mieć zafalszowany przebieg⁴¹.

⁴¹ Za: <https://www.niekrecony.pl/prawnicy> (dostęp: 31.12.2021).

Bibliografia

1. Boch B., *Praktyczne problemy związane z postępowaniem przygotowawczym w sprawach o przestępstwo „cofania liczników” (art. 306a KK)*, Monitor Prawniczy 2020, nr 21.
2. Dąbrowski J., *Liability for illegal tampering with a motor vehicle odometer reading or interference into its proper mileage measurement (Article 306a CC)*, Ius Novum 2019, nr 4.
3. Gałązka M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021, Legalis.
4. Gardocki L., *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990.
5. Krajewski R., *Przestępstwo fałszowania licznika samochodowego*, Prawo w Działaniu 2021, t. 45.
6. Kulik M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2021.
7. Oczkowski T. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020.
8. Potulski J. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020, Legalis.
9. Potulski J. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2021, Legalis.
10. Sroka T., Tarapata S. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna, t. III. Komentarz do art. 278–363 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2022.
11. Szeleszczuk D., *Kryminalizacja „cofania liczników” w świetle projektowanej nowelizacji Kodeksu karnego z 5 lipca 2018 r.*, Prokuratura i Prawo 2019, nr 1.